

er: klassenstrijd
inschakeling van
op antihijbelische
klassenstrijd of
te klassenstrijd
als die „vrede“
zich in zijn mach-
techt verklaart
aan de „antithese“
gelijkheid van het
penlaai, of een
dat alle antithese
een synthese van
aan hen, die met
belijdenis en in-
snoert?

gelijkende vragen:
niet van de leuze
ch van de andere:
geloof, dat zulke
gaan, en dat men
en niet een theorie
waarheid behoort
de beginselen van
lijk zijn als die van
en dat het perma-
nente gebod (respect
der erg is dan de
als men dan de
socialisten toch niet
erkelijke en wereld-
en dat derhalve de
dan denk ik aan
sten, die den hemel
strijd. Ook zij „be-
in laatste instan-
daardoor niet van
recht.

K. 8.

ordmans.)

heeft mij sedert de
tikel de vraag voor-
was met de exegese
in zijn Kommentar
Lottenburg, 125) het
rkers Gods' opvat-
medewerken".
werken in Gods
elt Prof. Grosheide
n het verband (van
beteekenis", zegt de
r" duidt dus iemand
en ander; het is
elfs zeer de vraag,
enis: die met God
ge werkenden niet
). Men zie ook den-
ng" (Kampen, Kol-
op te houden. Want
met een exeget een
grootste gewicht zijn
in andere gevallen
ge reden, dat er in
neel wat technische
eeuwenoud gebruik
de dogmatiek kan
n strijd zijn met de
als geheel geneest.
In dit geval is
dat de mensch met
s de doorlooper
het voorzetsel „mede-
anderen inhoud het
twee ongelijke
nder werken", en in
lijken (Paulus en
p, mede-werken. Ook
epaalden tekst, waar-
van Prof. Grosheide
dien bepaaldet
et een streep behoe-
sche betoogen van
Foedere" (152) ont-
reekt; zelfs niet door
erden" (in het al-
9) den mensch als
opmerking is natuur-
gemeene gevee-
den tijd van Dr. A.
men een streep be-
e betoogen van den
ied van den Arbeid
icht van de gedachte
er is.

dogmatische term
erd zijn, ook al kom-
f op uit te haasten
nneursus", de „samen-
e oorzaken" een van
gigheid geweest? In
annus, „is niet al-
och maar gebruik-
t zakelijk uit de
het met den techn-
ods" óók blijven; in
nis verdient, dat Be-
ing" valt. De mensch

als mede-arbeider Gods is, afgedacht van een bepaal-
de hielpplaats, in de dogmatiek steeds erkend; en in-
ake de exegese van 1 Corinthe 3:9 zelf mogen voort-
ter zake kundigen kiezen tusschen de ééne en de andere
meening. De opvatting Bengel-Oldshausen-Heinrici, welke
bij Prof. Grosheide erkenning vond, wordt door anderen,
b.v. Godet, op 1 Cor. bestreden. De dogmaticus behoeft
erst dan zich — zoo hij kan — op te wekken tot het
doen van een keus tusschen de verschillende gevoelens,
indien hij zich van dien bepaalden tekst zou willen
bedienen voor het voeren van „schriftbewijs".

**

Is nu, gelijk in het voorgaande artikel opgemerkt werd,
de mensch in de schepping als mede-arbeider Gods
geroepen, en breidt de hem toegewezen ambtsplacht
zich uit over heel het leven, dan is de in Christus ge-
geven verlossing — zoo ziet het de gereformeerde theo-
logie — „daarhenen gericht en daartoe verordend", dat
zij ons weer terugbrengen tot wat van den beginne
was. Dat zij dus ons weer tot den dienst van God
bekwame, over datzelfde veld, waarover van
den aanvang af het gehoorzame dienen zich uit-
streckte. Geen enkele „provincie" van de ziel, geen enkele
„provincie" van de aarde, de wereld, het leven, wordt
om dien dienst Gods uitgezonderd. Geen enkele ook
boven de andere met een sterker klemmende
opdracht vereerd. De opdrachten mogen telkens andere
zijn, ze staan niet tot elkaar in een rangverhouding
van meer-of-minder, hooger-of-lager, profaner-of-heiliger.
Zooer ik lezen kan, wordt ons niet bijzonder geopen-
baard, dat, of hoe den mensch in het paradijs b.v.
expresselijk werd bevolen, dat hij bidden zou, een An-
dacht zou houden, of zielseenzame meditatie zou doen.
Maar we vernemen wel, dat en hoe hem met zooveel
woorden is gezegd, dat hij de aarde moest bevolken,
en haar ook bebouwen. Petroleum is dus eerder dan
wierook een uitdrukkelijk thema van den bijbel
geestes; ik zeg het opzettelijk zoo „raar", want uit
Dr Noordmans' artikelen blijkt, dat men met „rare"
(concrete) gezegden het denken prikkelen kan.

En natuurlijk denk ik er niet aan, terwille van
petroleum wierook, terwille van Rickett's Gezelle te degra-
deren. De vraag is maar, of deze mannen elk voor
zich gehoorzaam zijn. Maar heide gaan ze di-
rect het rijk der hemelen hier op aarde aan, werken
ze mee aan de „critieke spanningen" van den uitersten,
en dus ook eersten, en derhalve ook tegenwoordigen
dag, en zijn ze „stof" voor een christelijke genade- en
verloofsbeschouwing, gelijk hun olie en hun wierook
„Material der Pflicht" vormen. Heeten de engelen
„liturgische geesten", en beteekent „liturgie" veel meer,
dan dat men met wierookvaten zwaait, of een hymne
zingt, omdat „liturgie" eigenlijk „staatsdienst"
is, dan heeft men een „liturgisch" probleem zoo-
wel in de kerk als in de slaapkamer (de aarde bevol-
ken), zoowel bij wierook als bij petroleumvaten (de
aarde bebouwen, er uit halen wat er in ligt). „Verabsol-
uteerd" wordt hier niets; hier wordt alleen maar ge-
beeld en gevreesd voor dien God, die tot mij zegt: het-
geen dan God heeft samengevoegd (gebeden en ont-
ginningen), dat zal de mensch niet scheiden. En weder-
om: hetgeen dan God rein gemaakt heeft, zult gij niet
gemeen maken.

En onder den indruk van dit Woord van God zeggen
we den ouden Kuyper weer na, dat er geen duimbreed
gronds is, ook niet op de petroleumvelden, waarvan
Christus, aller Koning, niet zegt: mijn! Waarom zou
men den rijks- of staatsdienst (in het konink-
rijk van God, gereformeerd verstaan natuurlijk) be-
perken tot de „provincie" der kerkdiensten, en der binnen-
kamersmeditatie? De profeten Israëls — hoewel zij
in het intermezzo van den „schaduwdienst", en der-
halve van het tijdelijk cultisch-rein-onrein-dilemma
leiden — de profeten Israëls hebben de engelen, die
„liturgische geesten" (Hebreeërbrief) niet alleen daar
zien optreden, waar op het gezang der priesters (cul-
tuurvrucht) de wolke daalde in den tempel, doch ook
daar, waar de oorlogsen gevoerd werden, en de kabi-
netten van de wereldmachten hunner dagen bernad-
slaagden. Midden in de koloniale en internationale ver-
wikkelingen zagen ze die „liturgische" geesten rijks-
dienst voor Jahwe Tsebaoth verrichten. En ik heb
in deze dagen erg vaak moeten denken aan de ver-
wikkelingen, waarin Jesaja en Daniël en Zacharia hun
koningen en „ministers" met het Woord van Jahwe
tegenmoet traden; ik vind, dat dat allemaal erg veel
lijkt op wat vandaag b.v. in Abyssinië gebeurt, met
zijn guerilla's en zijn stamhoofden, en zijn verraders
en opstandelingen, zijn Rickett's en zijn imperialisten.
En waarom zouden de „liturgische" diensten der geeste-
lijke engelen zoo „natuurlijk", doch die van de
menschen van vleesch-en-bloed zoo „spiritueel" zijn?
K. S.

1) Prof. Grosheide schrijft in onmiddellijke aansluiting
daaraan: „dat zou dan 1 Thess. 3:2 moeten zijn, maar daar
is de beste lezing „diakonos". In 2 Kor. 1:24, Kol. 4:11 be-
teekent „sunergoi" (het Griekse woord voor medewerker,
K. S.) ook samenwerkenden. Evenzoo beteekent
„summetai". Fil. 3:17, die samen navolgen".

„Preeken" in nationaal-socialisten-land.
Een onzer lezers geeft mij een overzicht van een
„preek", die hij in de maand Maart beluisteren mocht
in een Deutsche kerk.

„Ik heb", zoo schrijft mijn correspondent, „ik heb mijn
ooren niet kunnen gelooven. 8 Maart was „Helden-
gedenktag" in Duitschland.

Thema was de opwekking van den Jongeling te Nain.
„Ik heb de preek onder 't luisteren bij stukken en brokken
afgeschreven en laat die hier volgen:

„In het Evangelie van Lukas staat geschreven: Jonge-
ling, ik zeg u sta op.

Gisteren (de rede van Hitler!) zijn de Duitschers vrij
geworden. We vierten nu dan ook geen treurdagen meer,
doch Heldengedenktagen. We danken God — die uit
de 2 miljoen gestorven soldaten, gisteren een nieuw
tijdperk deed inluiden.

Het stervende Duitschland is nu gesteld tot heilige
macht als nooit tevoren. Dat zooveel bloed gevloeid is,
moet ons nu tot eere zijn. Wij gelooven slechts in één
Duitschland.

Tekstverklaring:

Duitsche Volk = Weduwe van Nain, immers recht-
loos, weerloos en eerloos, eenzaam en alleen.

Vaderland = zoon (jongeling van Nain); waarmede
door de eeuwen heen verbonden Land der Liebe, uit-
getrokken in den vreeselijken oorlog — men droeg hem
uit!

En toen hield Christus de dragers stil; 15 jaar had
hij hen laten begaan, doch Goddelijke volmacht deed
den jongeling (het Vaderland!) nu opstaan. — Ontwaak,
15 jaar hoorde men dezen roep in Duitschland en ein-
delijk begon hij te hooren; hij begon te spreken, met
onweerstaanbare liefde.

Denk niet, dat ik een politieke rede voor U houd!

God is Schepper, Wiens gericht door de wereld gaat.
Met innerlijken schrik fluisteren we: God heeft ons volk
bezocht; naar aanleiding van de opwekking van hem,
dien men wilde begraven.

Diezelfde God heeft ons in het 4-jarig sterven (de
grote oorlog!) bezocht. God bezocht een geheel volk.

Christus' bloed vlood weg in het bloed der sterven-
den, zooals Walther Flachs zegt, in zijn gedicht: Abend-
mahl des deutschen Volkes. (1 Heele gedicht werd voor-
gelezen.)

God vergeeft U in het bloed van Uw broederen.
Christus' Geest vervloot plaatsvervangend voor ons.
Verzoening der menschen met elkaar — en met God.
Neem Uw kruis op en volg Hem. Het Paascheest toch
is van diepen zin — broeders te volgen; alle kruisen
spreken ons van Christus' kruis en is er groote samen-
hang tusschen deze.

Christus' kroon — doornenkroon: Zijn kruis — kruis
van Golgotha. Toen alles op den kop stond, toen open-
baarde zich Zijn Koningschap en begon in Hem een
nieuwe menschheid — die van God is.

Zijn kracht openbaarde zich in hen, die we heden
gedenken.

Wij buigen ons zwijsend — de dooden groter dan de
levenden (vermoedelijk passage uit bovengenoemd ge-
dicht!) Wij wenschen, dat Duitschland op Uw graven
moge bloeien als bloemen aan een krans. De levenden —
levend geworden door de dooden.

Daartoe geve Hij ons Zijne genade; onze eeuwige
Schepper; begin en eind. Hem bevelen wij onze zielen.
Maak ons alle offers, die gedaan zijn en nog gedaan
zullen worden, waardig.

Laatste gebed — formuliergebed — ongeveer zoo: Be-
hoed mijn Duitschland, behoed Hem, dien Gij ons als
„Führer" gegeven hebt; de grond van alle Duitschers.
O, Vader, laat schijnen Uw licht en geef ons in het
Geloof naast onzen Heiland te staan. Geef ons vrede;
God gaf het hoogste, geef ons vrijheid. Slot = Onze
Vader.

Voor het begin der preek las hij het volgende:

Zoo spreekt de Duitsche profeet:
Geef ons kracht tot „Deutsche Leidenskraft".
Maak ons vrij, verbreek wat ons eerloos maakte.
Vernieuw de Heerlijkheid des Rijks.

Dit ongeveer heb ik mogen beluisteren. De parallel
— Duitsche Volk — Weduwe en Vaderland — opgewekte
jongeling is tot nu toe nog niet vertoond!

Tot zoover onze correspondent, dien we danken.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

Naturalistische elementen in „Bartje".

I.

Dat deze roman (schoon aan het Christendom
niet vreemd) Christelijk, dat wil zeggen Schrif-
tuurlijk, zou zijn, is een waan, die voor den Cal-
vinist bij nauwer toezien spoedig vervliegt. 1) Iets
dienen we hiervan te zeggen, alvorens in een
tweede artikel ons eigenlijk onderwerp te be-
handelen.

Zeker, Opoe Tjebbe is een vrome ziel; Bartje's
moeder wordt geacht ten hemel in te gaan en
Bartje zelf — maar op hem komen we terug.

Daar staat tegenover, dat verder vrijwel alle
figuren jammerlijk falen in het vervullen van hun

1) Cf. Dr C. N. Impeta in „De Kamper Kerkbode" van
1 Febr. 1936.

(Zie vervolg op biz. 220.)

Coupons voor de uitverkoop!

Soms had men onder ons en heeft men nog wel
ongeveer de volgende waardeering van het christe-
lijk leven.

Superklasse: een zendeling!

Eerste kwaliteit: een dominee!

Tweede kwaliteit: een ouderling!

De rest: coupons voor de uitverkoop!

Van den Bijbel maakte men met dezen bril op:
een soort stalenboek.

Men heeft van de Heilige Historie als het ware
een onafzienbare ouderlingenbank gemaakt.

Abraham was zooiets als een Docent uit Kam-
pen, Rebekka een lid van de Meisjesvereniging
„Kennen en Belijden", Jozef een veelbelovend stu-
dent in de Theologie met de bevoegdheid een
stichtelijk woord te spreken.

Al naar men het type vertoonde, gaven de men-
schen ons een plaatsje in de lange bank en wij
gingen zitten met een effen gezicht. Om die eere
getroosten wij ons dat de dienst lang was en de
zitting hard!

Wie niet in de termen viel voor één dezer amb-
ten, voor die bleef het deurtje dicht, dat toegang
bood tot de lange bank.

Men kreeg als het ware een etiket: objecten.
Ook dit had zijn voordeelen.

Werd men door het Woord, dat geen ouder-
lingenbanken als boven kent, opgevorderd tot zijn
heilige roeping in het Verbond, dan zeide men
enkel: Pardon, ik ben een object!

Daarmede achtte men de zaak afgedaan.

Eenmaal in dezen band gebonden, werd de Bijbel
een vrij eentonig boek.

De beschrijving van de menschelijke vroomheid
in vaste vormen.

En de gemakzucht zei: Amen.

Maar zoo zullen wij den Bijbel niet prediken.
Van het levende Boek Gods, waarin de genade
jubelt van de verlossing van het leven, van de
heiliging der menschheid tot een bruid Gods, waar-
in de lach van het Goddelijk Welbehagen als een
lentezon straalt over het écht-menschelijke, zullen
wij niet een Heilige Hellenbroek maken!

Niet een panopticum van wassen beelden!

Ik bedoel niet het bijzonder ambt te miskennen.

Ik bedoel niet de Vrijmacht Gods te bedillen,
die tien talenten geeft, doch ook één.

Maar ik richt mij tot: de coupons voor de uit-
verkoop!

En ik zeg tot hen: Gij vergist u deertlijk, als gij
meent u te kunnen onttrekken aan uw roeping in
het Verbond door te zeggen: Ik ben een object.

Jezus Christus zegt tot u: Gij zijt een subject!
Mijner Zalving deelachtig!

Mijner Zending deelachtig!

Dat is de identificering van de Heilige Schrift!

Gelijkerwijs de Vader Mij in de wereld gezon-
den heeft, heb Ik ook u in de wereld gezonden.

Het Christendom is in den meest volstrekten zin
des Woords: missionair!

Het is de Goddelijke interventie in den hellegang
van een opstandige wereld.

Elk christen behoort een missionaris te zijn!

De professor een zendeling Gods op het terrein
der wetenschap, de fabrikant een zendeling Gods
in de woestijn der industrie, de typiste een hand-
langster des Heeren in het leven van den arbeid,
de stempelaar een missionaris Gods onder de ver-
loren generatie.

Docenten in het Kort Begrip van de Christelijke
Religie!

Oefenaars, met het recht een stichtelijk woord
te spreken voor het stempellokaal!

Catechiseermeesters in een huiskamer van een
afgedwaalde.

Ouderlingen en Diakenen van de Gemeente der
verdooden en onwetenden.

Kinderen van Korach met een zingend hart in
een murmurende wereld.

Dat is óók identificeren, ik weet het wel.

Maar als gij Abraham wilt zijn, kruip dan niet
in de lange bank, waar hij nooit in gezeten heeft,
maar klim op uw kemel en ga uit uw land en uit
uw maagschap.

Wilt gij Jakob zijn, strik dan geen wit dasje om,
noch tooi u met een hoogen dop, maar gedraag u
vórstelijk met God.

Of beter, véél beter gezegd:

Leg uw kleederen af, omgord u en dien!

Naar Hem, Die u een exempel gaf!

N. B.

Als onze Lezers ons adressen opgeven
zenden wij gaarne proefnummers van
dit blad.

De Administratie.